

BUDAPEST, III. KERÜLET, ÁNGEL SANZ BRIZ ÚT (HRSZ. 19333/59)

Graphisoft Park South 1.

Lelőhely-azonosító: 33262, 37522, 72911

KULCSSZAVAK: őskor, középső neolitikum, Dunántúli Vonaldíszes Kerámia kultúrája, réteganyag, kora bronzkor, harangedényes kultúra, középső bronzkor, Vatya-kultúra, település, római kor, temető, sír, hamvasztásos, csontvázas

BUDAPEST, DISTRICT III, ÁNGEL SANZ BRIZ ROAD (PLOT NO. 19333/59)

Graphisoft Park South 1

Site IDs: 33262, 37522, 72911

KEYWORDS: Prehistory, Middle Neolithic, Transdanubian Linear Pottery culture, layer finds, Early Bronze Age, Bell Beaker culture, Middle Bronze Age, Vatia culture, settlement, Roman Age, cemetery, burial, cremation, inhumation

2020. július 3. és 27. között teljes felületű régészeti feltárást végeztünk a Budapest III. ker., Ángel Sanz Briz út (hrsz. 19333/59) címen létesülő „Graphisoft Park South 1 DÉL projekt” beruházáshoz kapcsolódóan. A feltárás előkészítő gépi földmunkáinak régészeti megfigyelése 2020. április 4. és július 2. között zajlott, ezt követően összesen 896,28 m² területen nyílt lehetőség régészeti kutatásra. A meglehetősen intenzív, sűrű lefedettségű, egyrétegű lelőhelyen összesen 92 régészeti objektumot tártunk fel, amelyek közül 34 db bronzkori telepjelenségnek, 17 db pedig római kori sírnak bizonyult. (1. kép)

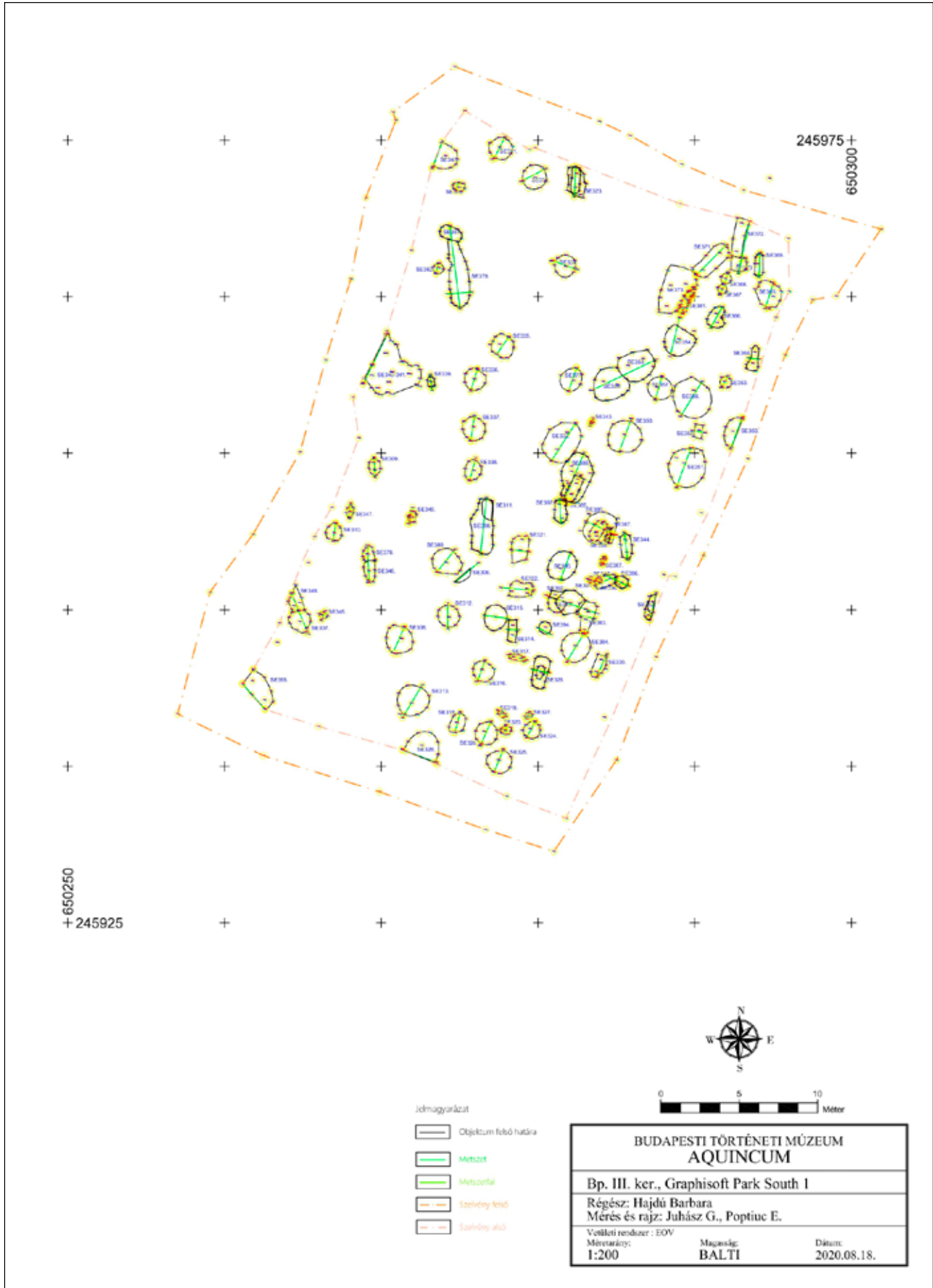
A terület kutatásának előzményeit egyrészt az egykori Gázgyár és a mai Graphisoft Park területén a Budapesti Történeti Múzeum által végzett korábbi feltárások közül a legkorábbi a Lassányi Gábor vezetésével feltárt rézkori és késő bronzkori telepobjektumok (Lassányi–Szeredi 2017), valamint kora bronzkori és római kori temetkezések (Lassányi 2011), legutóbb a területtől délre, a szintén a Graphisoft Park bővítése kapcsán két ütemben, 2019–2020-ban Tóth Farkas Márton vezetésével kutatott South 2 fejlesztési terület jelentik (Hajdu–Tóth 2020; Hajdu et al. 2022).

A lelőhely sokszínű és mozaikos régészeti topográfiai képét, az újkőkortól meglevő intenzív terület-

Between 3 and 27 July 2020, a full-scale excavation was conducted as part of the 'Graphisoft Park South 1' project at Ángel Sanz Briz Road (plot no. 19333/59) in District III of Budapest. Prior to the excavation, archaeological monitoring of the mechanical soil removal took place between 4 April and 2 July 2020. A total of 896.28 m² was available for archaeological investigation. The high-density single-layer site yielded a total of 92 archaeological features, of which 34 were Bronze Age settlement features and 17 were Roman-age graves (Fig. 1).

Previous investigations on the site include excavations carried out by teams led by Gábor Lassányi of the Budapest History Museum in the territory of the former Gasworks and the current Graphisoft Park. The unearthed phenomena comprise Copper and Late Bronze Age settlement features (Lassányi–Szeredi 2017), as well as Early Bronze Age and Roman burials (Lassányi 2011). Also as part of the Graphisoft Park expansion project, more recently, Farkas Márton Tóth conducted excavations in two phases south of that area in 2019–2020 (Hajdu–Tóth 2020; Hajdu et al. 2022).

The site's rich and patchwork-like archaeological landscape reflects intensive land use from the Neo-

1. kép: A feltárt régészeti jelenségekről készült geodéziai felmérés (Készítette: Juhász Gergő – Poptiuc Edina – Lowpoly 360 Kft.)
Fig. 1. Geodetic survey of the excavated archaeological features (Prepared by Gergő Juhász – Edina Poptiuc – Lowpoly 360 Ltd)

2. kép: A kora bronzkori harangedényes kultúrához köthető, a Kr. e. 3. évezred második felére keltezhető korsó (Restaurátor: Heincz Katalin; Fotó: Szilágyi Nóra)

Fig. 2. Jug associated with the Early Bronze Age Bell Beaker culture, dated to the second half of the 3rd millennium BC (Conservator: Katalin Heincz; photo by Nóra Szilágyi)

3. kép: Az egyik hamvasztásos sírból származó, szét törve a sírgödörben szétszóró Dionysost ábrázoló terrakotta relief közvetlenül a feltárás után (Fotó: Hajdu Barbara)

Fig. 3. Broken and scattered terracotta relief depicting Dionysus in situ in a cremation grave (Photo by Barbara Hajdu)

használatot alapvetően határozzák meg a természetes geomorfológiai adottságok: az óbudai Duna-parton fekvő folyóhátak és hordalékkúpok. A feltárási terület az egykor az Aranyhegyi-patak torkolatától déli irányban húzódó homokos kiemelkedés délnyugati lejtőjén helyezkedik el.

A feltárt jelenségek nagyobb részéből a kora (Kr. e. 2500–2100) és középső bronzkorra (Kr. e. 2000–1450) keltezhető, kisszámú és többnyire jellegtelen leletanyag látott napvilágot. Az ebből az időszakból származó telepobjektumok főként különböző méretű és mélységű, kerekded tároló- vagy szemetesgödörként képviselték az őskori megtelepedés földbe mélyített nyomait. Ezekon kívül az őskorból a középső neolitikumot (Kr. e. 5450–4900) képviselő szórvány kerámiatöredékek, egy, a kora bronzkori harangedényes kultúrához kapcsolható (a Kr. e. 3. évezred második felére tehető) – valószínűleg másodlagos pozícióban fekvő – ép korsó és kevés bronzlelet került elő a felső humuszos rétegből (kb. 101,90 mBf magasságból), amelyek feltehetően bolygatott temetkezések mellékleteiként értelmezhetők. (2. kép)

A feltárással érintett területen a római kor folyamán az aquincumi polgárváros előteréhez tartozó ún. keleti temető (más néven Gázgyári temető) déli része helyezkedett el (Kuzsinszky 1892), így ebből a korszakból elsősorban temetkezések láttak napvilágot. A temető

lithic onward, shaped by favourable geomorphological conditions such as fluvial ridges and alluvial fans along the Danube in Óbuda. The excavation area lies on the southwestern slope of a sandy prominence that once extended southward from the mouth of the Aranyhegy Stream.

Most of the excavated features and artefacts date to the Early (ca. 2500–2100 BC) and Middle Bronze Age (ca. 2000–1450 BC), though the find material was generally scarce and uncharacteristic. Settlement activity from this period was mainly represented by circular pits of varying size and depth, interpreted as storage or refuse pits. In addition, stray artefacts likely from disturbed burials, including some Middle Neolithic (ca. 5450–4900 BC) potsherds, a complete jug of probably the Bell Beaker culture (second half of the 3rd millennium BC), and some bronze artefacts were recovered from the humous topsoil layer (around 101.90 above Baltic Sea leve) (Fig. 2).

During the Roman Age, the site was the southern part of the so-called Eastern (Gasworks) Cemetery of the civilian town of Aquincum (Kuzsinszky 1892). Accordingly, the features from this era are primarily burials. A total of seventeen graves were excavated, of which thirteen were cremation burials typical of the 1st–2nd centuries AD, and four were inhumations from the 2nd–3rd centuries AD (Fig. 3).

4. kép: Borostyángyöngyök az egyik hamvasztásos sírból
(Fotó: Szilágyi Nóra)

Fig. 4. Amber beads from a cremation grave (Photo by Nóra Szilágyi)

vizsgálat alá vont részén 17 sír került feltárássra, amelyek nagy része hamvasztásos rítusú (13 db), amely szokás a Kr. u. 1–2. századra volt jellemző. A 4 db csontvázas temetkezés pedig előzetesen a 2–3. századra keltezhető. (3. kép)

Bár a feltárt temetőrészlet kisszámú sírt tartalmazott, mégis gazdag leletanyag látott napvilágot. Az elhunytak mellé különféle tárgyakat helyeztek mellékletként, így például kerámia- és üvegedények, mécsesek, érmék, egy terrakotta relief, egy bronzgyűrű és egyéb viseleti elemek (pl. csont hajtű, *caliga* viselésére utaló szegecsek), valamint borostyánból és gagátból készült ékszerek kerültek elő a sírokból. (4–5. kép)

A feltárás során 9 ládányi leletanyag került elő, amely anyagfajták szerint 3 láda kerámia, 1 láda állatcsont, 1 láda kő, 2 láda embertani anyag, 1 láda kislelet, 1 láda szerves minta.

RÉSZTVEVŐK: Hajdu Barbara ásatásvezető régész, Tóth Farkas Márton régész, Kelemen Zsófia Zsuzsanna régésztechnikus, Virágh Levente régésztechnikus, Erős Dóra restaurátor, Gábler Szilvia restaurátor, Juhász Gergő (LowPoly 360 Kft.) geodéta, Ritz Henrik (LowPoly 360 Kft.) drónfelvétel

Hajdu Barbara – Tóth Farkas Márton

5. kép: Gagátból készült gyöngyök, amelyek egykor egy karkötőhöz tartoztak (Fotó: Szilágyi Nóra)

Fig. 5. Jet beads that once belonged to a bracelet
(Photo by Nóra Szilágyi)

Despite the small number of burials, a rich assemblage of grave goods was uncovered, including pottery and glass vessels, lamps, coins, a terracotta relief, a bronze ring, and various personal items (e.g., bone hairpins, hobnails indicating the use of *caliga* footwear), as well as jewellery made of amber and jet (Figs. 4–5).

The excavation yielded nine crates of finds: three crates of pottery, one crate of animal bone, one crate of stone, two crates of human remains, one crate of small finds, and a crate of organic samples.

CONTRIBUTORS: Barbara Hajdu (lead archaeologist), Farkas Márton Tóth (archaeologist), Zsófia Zsuzsanna Kelemen (archaeological field technician), Levente Virágh (archaeological field technician), Dóra Erős (conservator), Szilvia Gábler (conservator), Gergő Juhász (surveyor, LowPoly 360 Ltd.), Henrik Ritz (drone operator, LowPoly 360 Ltd.)

Barbara Hajdu – Farkas Márton Tóth

References

Hajdu–Tóth 2020 • Hajdu, Barbara–Tóth, Farkas Márton: A bridge over the past: prehistoric settlement traces, a Roman cemetery, and a structure connecting the periods by the Danube in Óbuda. New results of the archaeological excavation connected with the Graphisoft Park extension project. *Magyar Régészet/Hungarian Archaeology*, 2020 Tél/Winter, 13–21. http://files.archaeolingua.hu/2020T/Upload/Hajdu_H20T.pdf

Irodalom

- Hajdu–Tóth 2020 • Hajdu, Barbara–Tóth, Farkas Márton: Híd a múlt felett: őskori településnyomok, római kori temető és korszakokat összekötő építmény az óbudai Duna-partról. Beszámoló a Graphisoft Park bővítéséhez kapcsolódó régészeti feltárások friss eredményeiről (A bridge over the past: prehistoric settlement traces, a Roman cemetery, and a structure connecting the periods by the Danube in Óbuda. New results of the archaeological excavation connected with the Graphisoft Park extension project). *Magyar Régészet/Hungarian Archaeology*, 2020 Tél/Winter, 13–21. http://files.archaeolingua.hu/2020T/Upload/Hajdu_H20T.pdf
- Hajdu et al. 2022 • Hajdu, Barbara–Tóth, Farkas Márton–Imre-Horváth, Sándor: Methodological questions and issues related to the dating and interpretation of some structures unearthed at Graphisoft Park South. In: *Aquincum Æternum: Studia in honorem Paula Zsidi*. Szerk.: Budai Balogh Tibor – Láng Orsolya – Vámos Péter. (Aquincum Nostrum II. 9.) Budapest, 2022, 165–178.
- Kuzsinszky 1892 • Kuzsinszky, Bálint: Római kori temető Aquincumban. [Roman-period cemetery in Aquincum.] *Archaeologiai Értesítő* 12 (1892) 446–448.
- Lassányi 2011 • Lassányi, Gábor: Excavation of parts of Early Bronze Age and Roman cemeteries in the southern part of the former Óbuda Gas Factory. *Aquincumi Füzetek* 17 (2011) 36–51.
- Lassányi–Szeredi 2017 • Lassányi, Gábor–Szeredi, Anna: Ásatások a Graphisoft Park Déli részén (Excavations in the Southern Part of the Graphisoft Park). *Aquincumi Füzetek* 23 (2017) 81–88.
- Hajdu et al. 2022 • Hajdu, Barbara–Tóth, Farkas Márton–Imre-Horváth, Sándor: Methodological questions and issues related to the dating and interpretation of some structures unearthed at Graphisoft Park South. In: *Aquincum Æternum: Studia in honorem Paula Zsidi*. Szerk.: Budai Balogh Tibor – Láng Orsolya – Vámos Péter. (Aquincum Nostrum II. 9.) Budapest, 2022, 165–178.
- Kuzsinszky 1892 • Kuzsinszky, Bálint: Római kori temető Aquincumban. *Archaeologiai Értesítő* 12 (1892) 446–448.
- Lassányi 2011 • Lassányi, Gábor: Excavation of parts of Early Bronze Age and Roman cemeteries in the southern part of the former Óbuda Gas Factory. *Aquincumi Füzetek* 17 (2011) 36–51.
- Lassányi–Szeredi 2017 • Lassányi, Gábor–Szeredi, Anna: Excavations in the Southern Part of the Graphisoft Park. *Aquincumi Füzetek* 23 (2017) 81–88.